

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหลายด้าน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการที่ชุมชนเมือง มีการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งจากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การบริโภคและอุปโภคของประชาชนเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น มูลฝอยในครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบด้วย ขยะที่เน่าเปื่อยย่อยสลายได้ และมีขยะบางประเภทที่ย่อยสลายไม่ได้ รวมทั้งสารอันตรายซึ่งใช้ในชีวิตประจำวัน ปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือนเป็นปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งของประเทศไทยทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท จากรายงานสรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษ, 2547) ในปี 2546 มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้น ทั่วประเทศมากถึงปีละประมาณ 14.4 ล้านตัน เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นวันละประมาณ 9,340 ตัน ซึ่งลดลงจากปี 2545 ประมาณ 300 ตัน อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย และขยะมูลฝอยส่วนหนึ่งได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ใหม่มากขึ้น ส่วนในเขตเทศบาลทั่วประเทศและเมืองพัทยา มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นวันละประมาณ 12,100 ตัน และนอกเขตเทศบาลซึ่งครอบคลุมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศทั้งหมดมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นวันละประมาณ 17,800 ตัน มีปริมาณเพิ่มขึ้นเล็กน้อยตามปัจจัยการเพิ่มขึ้นและย้ายถิ่นฐานของจำนวนประชากร การขยายตัวของชุมชนอันเนื่องมาจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น การกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐบาลทำให้ภาคธุรกิจขยายตัว การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การบริโภคและอุปโภคของประชาชนเพิ่มขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยเหล่านี้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย การที่มีขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นนั้นจะก่อให้เกิดปัญหาตามมา และมีความสำคัญมากก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลทั่วประเทศนั้น สามารถเก็บขยะมูลฝอยได้เพียงประมาณร้อยละ 70-90 ของขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด ปริมาณขยะมูลฝอยที่สามารถกำจัดได้อย่างถูกหลักสุขาภิบาล มีเพียงประมาณ 4,200 ตันต่อวัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 35 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่

เกิดขึ้นในเขตเทศบาลทั่วประเทศ ส่วนขยะที่มีการกำจัดอย่างไม่ถูกหลักสุขาภิบาลมีมากถึง 7,900 ตันต่อวัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 65 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ในเขตเทศบาลทั่วประเทศ ส่วนพื้นที่นอกเขตเทศบาลนั้น ส่วนใหญ่ยังไม่มีสถานที่กำจัดที่ถูกหลักสุขาภิบาล กำจัดโดยการกองทิ้งไว้กลางแจ้ง หรือเผาในที่โล่งโดยไม่มีการคัดแยกขยะอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่นละออง เขม่า คิวีน ก๊าซ และไอระเหย รวมทั้งสารอันตรายจากขยะบางชนิดที่มีผลต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (กรมควบคุมมลพิษ, 2547)

จังหวัดเชียงใหม่มีปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเนื่องจากมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง และมีประชากรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย นอกจากจะมีข้อจำกัดในการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว ยังประสบปัญหาขาดแคลนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมาก และปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชน เช่น กรณีปัญหาโรงไฟฟ้าพลังงานขยะมูลฝอยและลิแกนด์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การจัดการขยะนอกเขตเมืองเชียงใหม่ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและส่วนตำบล รับผิดชอบ พบว่ายังเกิดปัญหาอยู่อีกมาก เนื่องจากการให้บริการไม่ทั่วถึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ต้องกำจัดขยะกันเอง และใช้วิธีที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล เช่น การกองไว้บนพื้นดิน การเทลงในหลุม ในแม่น้ำ ลำคลอง หรือการเผาในที่โล่ง เป็นต้น การเผาขยะในที่โล่งทำให้คุณภาพอากาศในเมืองเชียงใหม่มีมลพิษเพิ่มขึ้น อีกทั้งเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในแอ่งใหญ่ ในที่ราบลุ่มของสองฝั่งแม่น้ำปิง ล้อมรอบด้วยภูเขา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการระบายถ่ายเทของอากาศ จึงมีการเก็บอากาศเสียซึ่งมีความหนาแน่นไว้นานและมาก ในตอนกลางคืนและในฤดูหนาว อากาศเย็นจะอยู่นิ่งและลอยต่ำลงมาก การเผาไหม้เศษวัสดุทางการเกษตรหรือขยะ จากไฟฟ้าที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ยิ่งทำให้เกิดเป็นมลพิษในอากาศมีผลต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ไมตรี สุทธิจิตต์, 2543)

องค์การบริหารส่วนตำบล สารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร อยู่แถบชานเมือง ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 14 กิโลเมตร มีสภาพกึ่งเมืองกึ่งชนบท พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่นา สวนผลไม้ มีจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบลสารภี เต็มทั้งหมู่บ้าน จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 3 (ปากกอก), หมู่ 5 (ปากกอก), หมู่ 6 (ปากกอก), หมู่ 7 (สันทับตองใต้) และหมู่ 9 (รอกกอก) จำนวนครัวเรือนทั้ง 5 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 1,090 ครัวเรือน ประชากร 3,558 คน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขาย และรับราชการฯ ส่วนมากมีฐานะปานกลางถึงยากจน ในพื้นที่มีต้นยางนาขนาดใหญ่จำนวนมากปลูกสองข้างทางถนนเชียงใหม่ - ลำพูน เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางเกษตร มีโรงพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง

โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง การคมนาคมสะดวก มีถนนหลายสาย ติดต่อกันง่าย โดยเฉพาะมีถนนสุขุมเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง เป็นสายหลักที่เชื่อมต่อการคมนาคมทางบก มีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำกวาง และแม่น้ำสะลาบ เหมาะสมกับการเกษตรเป็นอย่างดี พืชหลักที่ปลูก คือ ลำไย ข้าวและผักสวนครัว

ตำบลสารภี ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 องค์การบริหารส่วนตำบลสารภีเป็นองค์กรที่อยู่นอกเขตเทศบาล ซึ่งจะต้องรับภาระจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนตามอำนาจหน้าที่ในพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แต่เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลสารภีมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณซึ่งมีน้อย ทำให้ไม่สามารถหาเครื่องมือ อุปกรณ์การจัดกระบวนการกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดแคลนสถานที่ใช้ในการกำจัดขยะ ทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่ต้องกำจัดขยะด้วยตนเอง วิธีกำจัดขยะมูลฝอยแบบหนึ่งที่กระทำกัน คือ การเผาในที่โล่ง ซึ่งเป็นการกำจัดขยะที่ได้ผลที่สุด ง่ายที่สุด และไม่ต้องใช้สถานที่ในการดำเนินการมาก

แต่การเผาไหม้อย่างไม่สมบูรณ์ของเชื้อเพลิงทุกชนิด เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซ ขยะ และสารอินทรีย์ รวมทั้งการปิ้งย่างอาหารด้วยความร้อนสูง ทำให้เกิดควันไฟและสารโพลีซัยคลิกอะโรมาติกไฮโดรคาร์บอน (PAHs) ซึ่งเป็นสารที่ก่อให้เกิดมะเร็ง ปริมาณที่ทางการองค์การควบคุมความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ สหรัฐฯ (National Institute for Occupational safety and Health (NIOSH) แนะนำให้มีสาร PAHs ในอากาศได้ไม่ควรเกินกว่า 0.2 มก./ม<sup>3</sup> และไม่ควรได้รับสาร PAHs อย่างต่อเนื่องกันนานเกิน 10 ชม. ต่อวัน เพราะมีผลต่อสุขภาพ จากการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโทในโครงการบัณฑิตศึกษา Environmental Risk Assessment (ERA) ของคณะวิทยาศาสตร์ ร่วมกับนักวิจัยของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าอากาศเมืองเชียงใหม่มีสารก่อมะเร็งชนิดโพลีซัยคลิกอะโรมาติกไฮโดรคาร์บอน (PAHs) ในปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ดังค่าแสดงในตาราง 1.1 (ไมตรี สุทธิจิตต์, 2543)

**ตาราง 1.1** ปริมาณสารก่อมะเร็ง PAHs 3 ชนิดรวมกัน\* (นาโนกรัม/ม<sup>3</sup>) ในแหล่งที่เก็บและช่วงเวลาแตกต่างกัน (ข้อมูลปี พ.ศ. 2539)

บริเวณที่เก็บอากาศ	ครั้ง	ตอนเช้า	ตอนบ่าย	กลางคืน	ค่าเฉลี่ย*
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	9	2.39	0.60	1.65	1.55
ตลาดในเมืองเชียงใหม่	9	2.65**	1.78	0.83	1.75
สารภี	8	0.82	1.61	3.88**	1.88
ดอยสุเทพ	3	0	0.81	0.78	0.53
เฉลี่ย**	29	1.76	1.28	1.78	

หมายเหตุ : \* ชนิดของสารก่อมะเร็ง PAHs 3 ชนิด คือ BaP, BaA และ DBA

\*\* ค่านี้มีค่าสูงสุดในช่วงนั้น แสดงความแตกต่างอย่างสำคัญ เมื่อเทียบกับเวลาอื่น ๆ

จะเห็นว่า อำเภอสารภี มีปริมาณสารก่อมะเร็งมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเมืองเชียงใหม่ และพบมากในช่วงกลางคืนระหว่างหกโมงเย็นถึงหกโมงเช้า ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าในตอนเย็นและกลางคืนเป็นระยะเวลาที่ชาวบ้าน ชาวสวนลำไยมักมีการจุดไฟเผาใบไม้ ขยะ และการรมควันไล่ยุงและแมลงมากที่สุด ทำให้เกิดควันไฟ ฝุ่นละออง ที่มีสารก่อมะเร็ง PAHs ส่วนอากาศในตัวเมืองเชียงใหม่สกปรกมากที่สุดในช่วงตอนเช้า หรือหกโมงเช้าถึงเที่ยงวัน แสดงให้เห็นว่า ช่วงเช้าเป็นเวลาที่มีผู้มาจ่ายตลาด ผู้ทำงาน และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ใช้รถยนต์และมอเตอร์ไซค์มากที่สุด ทำให้เกิดควันจากท่อไอเสียรถ และทำให้อากาศสกปรกมากกว่าช่วงบ่ายและตอนกลางคืน จะเห็นความแตกต่างระหว่างระดับสาร PAHs ได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ของสถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2547) รายงานว่าในระหว่างปี 2532 – 2541 จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งปอดในจังหวัดเชียงใหม่มีมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ พบมากที่อำเภอเมือง อำเภอสันทราย และอำเภอสารภี โดยเฉพาะอำเภอสารภี มีอัตราผู้ป่วยมะเร็งปอดและมะเร็งชนิดอื่นมากที่สุดในอัตรา 50–70 คนต่อประชากรแสนคนต่อปี

จากสภาพปัญหาตามข้อมูลและงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาเห็นความสำคัญของปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาไหม้ขยะมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสารภี ซึ่งมีการกำจัดขยะด้วยการเผา โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากไม่มีการจัดการมูลฝอยโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบครัวเรือนซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาควรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา นี้ ดังนั้นทำให้ผู้ศึกษามีความ

สนใจที่จะศึกษาว่า ในปัจจุบันครัวเรือนที่มีการเผาขยะมูลฝอยเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสารภี หัวหน้าครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะในครัวเรือน มีความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย มีประสบการณ์การได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยหรือไม่ และมีพฤติกรรมในการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะในครัวเรือนตามวิธีปฏิบัติของกรมอนามัย (2545) ซึ่งประกอบด้วย การไม่เผาขยะอันตราย หลีกเลี่ยงการเผาขยะมูลฝอยด้วยการกำจัดขยะโดยวิธีอื่น ลดปริมาณขยะที่จะเผาให้น้อยลง และเผาขยะในช่วงเวลาสภาวะอากาศที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไรก็ตาม นอกจากนี้ ยังต้องการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อพฤติกรรมในการลดมลพิษทางอากาศของครัวเรือนที่มีการเผาขยะมูลฝอย ซึ่งผลของการศึกษานี้ อาจใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการวางแผนการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดมลพิษทางอากาศของครัวเรือนที่มีการเผาขยะมูลฝอย เพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาขยะและแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสารภีให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

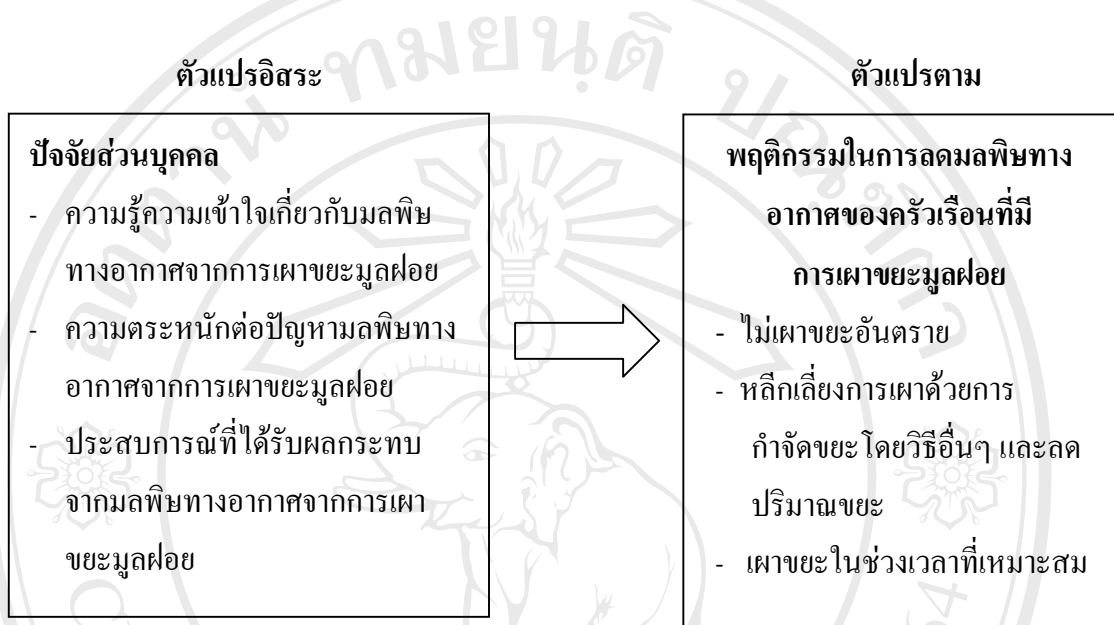
## 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมลดมลพิษทางอากาศของครัวเรือนที่มีการเผาขยะมูลฝอย
- 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมลดมลพิษทางอากาศ ของครัวเรือนที่มีการเผาขยะมูลฝอยที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน
- 3) วิเคราะห์หาแนวทางและข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดมลพิษทางอากาศของครัวเรือนที่มีการเผาขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

## 1.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย
  - ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย
  - ความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย
  - ประสบการณ์ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการลดมลพิษทางอากาศของครัวเรือนที่มีการเผาขยะมูลฝอยตามวิธีปฏิบัติของกรมอนามัย (อ้างแล้ว, 2545) ได้แก่ ไม่เผาขยะอันตราย หลีกเลี่ยงการเผาขยะมูลฝอยด้วยการกำจัดด้วยวิธีอื่น ลดปริมาณขยะ เผาขยะในช่วงเวลาที่เหมาะสม



แผนภูมิ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

#### 1.4 สมมติฐานการศึกษา

- 1) หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกัน
- 2) หัวหน้าครัวเรือนที่มีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางอากาศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกัน
- 3) หัวหน้าครัวเรือนที่มีประสบการณ์การได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกัน

การตั้งสมมติฐานว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือน ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย ประสบการณ์ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมในการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกัน เนื่องจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจย่อมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นพฤติกรรมในการแก้ปัญหา โดยต้อง

อาศัยความสามารถหรือทักษะทางด้านความเข้าใจในการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา  
 (เบนจามิน เอส บลูม, อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526) ซึ่งอาจนำไปสู่การแก้ปัญหามลพิษทาง  
 อากาศจากการเผาขยะ ทำให้เกิดพฤติกรรมลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยได้  
 ขณะเดียวกัน ความตระหนัก ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางจิตใจที่เกี่ยวกับความคิด สำนึก ถึงบางสิ่งบางอย่าง  
 มีความคิดว่า อะไรเป็นผลดี อะไรเป็นผลเสีย มีความซาบซึ้ง เข้าใจอย่างถ่องแท้ ทำให้มีความรัก  
 ห่วงเห่นในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวม มีความวิตก มีความห่วงใยในเรื่อง  
 ผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและสังคม (มนัส สุวรรณ, 2532) ผู้ที่มีความตระหนัก  
 ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะภาวะใดก็ตาม สำนึกที่ฝังลึกและ  
 ถูกต้องนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้ที่มีความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผา  
 ขยะมูลฝอยอาจส่งผลให้มีพฤติกรรมลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย เช่น ชมพูนุท  
 รินทร์ศรี (2542) ได้พบว่า ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางอากาศมีความสัมพันธ์ทางบวก  
 กับพฤติกรรมในการลดมลพิษทางอากาศของผู้ขับจักรยานยนต์ส่วนบุคคลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่  
 เช่นเดียวกับ ชูศักดิ์ วิทยาภัก (2537) ที่ว่าความตระหนักมีผลต่อพฤติกรรมและความร่วมมือของ  
 ประชาชนในการที่จะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และทำนองเดียวกับ ร่วมศักดิ์ ยะใหม่วงศ์ (2543)  
 ศึกษาพบว่า ความตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการขยะมูลฝอย  
 ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำสถานีอนามัย จังหวัดน่าน นอกจากนี้ การได้รับผลกระทบ  
 จากมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน อาจนำไปสู่การลดมลพิษทางอากาศจาก  
 การเผาขยะที่แตกต่างกัน ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากน่าจะมีพฤติกรรมลดมลพิษทางอากาศมาก  
 เช่น การศึกษาของพรเพ็ญ พรหมมาส (2540) ศึกษาพบว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากมลภาวะ  
 ทางอากาศของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีพฤติกรรมป้องกันอันตรายต่อสุขภาพใน  
 เกณฑ์ดี เนื่องจากทุกคนเคยเจ็บป่วยจากสาเหตุมลภาวะทางอากาศมาแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม การ  
 ตั้งสมมติฐานเป็นเพียงการคาดเดาไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ  
 เท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่ก็ได้

## 1.5 ขอบเขตของการศึกษา

### 1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาในพื้นที่ 5 หมู่บ้านในเขต องค์การบริหารส่วน  
 ตำบลสารภี ได้แก่ หมู่ 3 (ปากกอก), หมู่ 5 (ปากกอก), หมู่ 6 (ปากกอก), หมู่ 7 (สันทับตองใต้)  
 และหมู่ 9 (รอกกอก)

### 1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษา เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เขตองค์การบริหารส่วนตำบล สารภี จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 3 (ปากกอง), หมู่ 5 (ปากกอง), หมู่ 6 (ปากกอง), หมู่ 7 (สันทับตองใต้) และหมู่ 9 (รอกกอก) จำนวน 1,090 ครัวเรือน ประชากร 3,558 คน

### 1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษา มีดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่
  - ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือน
  - ความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือน
  - ประสิทธิภาพที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่มีผลต่อสุขภาพและการขับเคลื่อน
2. พฤติกรรมการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตามวิถีปฏิบัติของกรมอนามัย (อ้างแล้ว, 2545) ได้แก่
  - ไม่เผาขยะอันตราย
  - หลีกเลี่ยงการเผาด้วยการกำจัดขยะโดยวิธีอื่นๆ
  - เผาในช่วงเวลาที่เหมาะสม
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือน

### 1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาดังแต่ เดือนกรกฎาคม 2547 – มีนาคม 2548

### 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมการลดมลพิษทางอากาศของครัวเรือนที่มีจากการเผาขยะมูลฝอย หมายถึง การปฏิบัติ การลดมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตามวิถีปฏิบัติของกรมอนามัย ได้แก่ ไม่เผาขยะอันตราย หลีกเลี่ยงการเผาขยะมูลฝอยด้วยการกำจัดขยะโดยวิธีอื่นๆ ที่ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม คัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนเผาหรือลดปริมาณขยะมูลฝอยให้น้อยลง โดยการนำไปใช้ประโยชน์ และเผาขยะมูลฝอยในช่วงเวลาที่เหมาะสม



**ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย** หมายถึง ระดับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย ได้แก่ สาเหตุการเกิดมลพิษทางอากาศ ชนิดสารมลพิษอันตรายจากการเผาขยะมูลฝอย ผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอยที่มีต่อสุขภาพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเผาขยะมูลฝอย

**ความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย** หมายถึง ระดับความรู้สำนึก หรือความ โน้มเอียงที่จะเลือกปฏิบัติ การเห็นคุณค่า หรือการเห็นความสำคัญของปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย

**ประสบการณ์ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากการเผาขยะมูลฝอย** หมายถึง ความถี่ในการได้รับผลกระทบที่มีต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยในการจับจ่ายพาหนะบนถนนขณะที่มีการเผาขยะมูลฝอย

**หัวหน้าครัวเรือน** หมายถึง บุคคลที่สมาชิกในครัวเรือนยอมรับนับถือว่าเป็นหัวหน้าครัวเรือน มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ และสวัสดิภาพในด้านต่าง ๆ ของสมาชิกในครัวเรือน รวมทั้งมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

**ขยะมูลฝอยในครัวเรือน** หมายถึง ของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการใช้สอยของบุคคลในครัวเรือน รวมไปถึงใบไม้ วัชพืช และวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร